

ANTAL MÁTYÁS 80

(Budapest, 1945. július 31.)

Liszt Ferenc- és Bartók–Pásztory-díjas fuvolaművész, karmester.

A muzsikás családban született művész már kisgyermekként kezdett zongorázni, majd fuvolázni, később tanult nagybőgőzni és ütőhangszereken játszani. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola növendéke volt fuvola szakon, diplomáját a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola fuvola és karnagy szakán szerezte. Ezt követően a Magyar Állami Hangversenyzenekar fuvolistájaként dolgozott 1990-ig. Vezényelni a hetvenes évek második felében kezdett, előbb a Miskolci Szimfonikus Zenekar másodkarnagya, majd a Székesfehérvári Szimfonikus Zenekar karnagya lett. 1984-től a Budapesti Kórus vezetője, 1986-ban az ÁHZ betanító karmestere, 1990-től 2016. április 1-ig az Állami Énekkar - ma Nemzeti Énekkar - karigazgatója volt. Karmesterként Európa szinte minden országában és Japánban is megfordult, s számos lemezfelvétele készült a Hungaroton, Naxos és Portugalsom kiadóknál. 2015-ben Bartók-Pásztory-díjjal tüntették ki.

(filharmonikusok.hu)

ANTAL MÁTYÁS
KÖTÖTT ÉS IMPROVIZATÍV¹
Sári József művei / 1972-2011

Az elmúlt néhány hónapban több olyan kortárs zenei kamaraesten voltam, amelyeken a rendkívül magas művészi színvonal, illetve a hangverseny látogatottsága hatalmas távolságban volt egymástól. Sajnálatos módon így volt ez a **Sári József** 80. születésnapja előtt tisztelgő szegedi esten is, amelyre 2015. október 10-én került sor a búbánatos hangulatú Bálint Sándor Művelődési Házban. Ami a Mestert bőven kárpótolhatta, az a fiatal előadói gárda hihetetlen ügyszeretete, felkészültsége és az előadói stílusokban való jártassága volt.

Az est Sári művészetének majd' négy évtizedét fogta át, izgalmasan megjelenítve, milyen utat is járt be a 1972 és 2011 között. A hangverseny előadói pillére kétségtelenül *Ittzés Gergely* fuvolaművész volt, aki a műsoron szereplő hét alkotásból háromban fuvolásként, egyben pedig karmesterként működött közre, így a koncert rövid ismertetője Sárié mellett óhatatlanul Ittzés laudációja is lesz.

Érdekes volt megfigyelní, hogyan játszik Sári a kötött és az improvizatív szerkesztés váltogatásával, a régi korok elemeinek újra értelmezésével és a szigorúan megkomponált, mégis rögtönzésnek tűnő elemek alkalmazásával. Az első szám, az 1990-ben írt Négy invokációkét hegedűre írt változata – *Krulik Eszter* és *Baksai Réka* egészen kiváló előadásában – pontosan ezt a kétarcúságot igazolta, melyet a tételcímek (Improvisamente; Palindrom, no. 1; Palindrom, no. 2; Vicendevolmente (váltakozva) is egyértelműen jeleznek.

A 2011-ben keletkezett, s a szerző négy lányunokájának ajánlott *Ave Maria* bemutató előadás volt. A mintegy nyolcperces, rendkívül bensőséges dal, a zongorakíséret, hol a bal, hol a jobb kézben megjelenő folyamatos tizenhatod mozgásával nyugodtan hömpölygő azonosságot sugároz, amit a másik kézben megjelenő anyag hol izgatottira hangol, hol pedig az énekszólam szélesen hömpölygő, áhítatos dallamait imitálja, vagy azonosul velük. A dalt *Herczenik Anna* adta elő, kiválóan alkalmazva az egyes nehéz belépések között a hangvillát, mint praktikus segítséget, avatott kísérője *Németh András* volt.

¹ Muzsika, 2016/3.

A *Praeambulum* című, fuvolára, klarinéttra és vonósnégyesre írott alkotás 1994-ből való. A közel tízperces mű kétrészes, rövid fuvola-, majd klarinétkadenciával indul, ezt a hat hangszer folyamatos, szabad mozgása követi. E szakaszban a négy vonós sűrűbb, egymást imitáló, a két fúvós pedig szintén egymást kiegészítő, de hosszú hangokból álló szaggatott dallamokat játszik. Az első rész végén a vonósok igen hatásos találkozási pontját a fúvósok izgatott mozgása követi és egy teljesen kötött, kettes lüktetésű második részben folytatódik, mely bennem egy barokk kettősverseny érzetét keltette. A fúvósok végig együtt mozognak 6/8-ban, a vonósok ezt 2/4-ben folyamatos repetált hangokkal kísérik. Az előadók Ittzés Gergely (fuvola), Szűcs Péter (klarinét), a két hegedűs, Krulik és Baksai, valamint Tornyai Péter (brácsa) és Zétényi Tamás (cselló) voltak. A tájékozódásban Maros Ádám ütőhangszeres művész célszerű vezénylese segített.

Korai Sári-opus következett, az 1972-es keltezésű *Movimento Cromatico Dissimulato* (Rejtett kromatikus mozgás) rendkívül izgalmas alkotás, mely fuvolára, ütőkre és zongorára íródott. Az előadók (Ittzés Gergely, Maros Ádám és Németh András) tökéletesen értették-éreztek egymást, igazi kamarazenélést produkáltak. Engem különösen elvarázsolt, ahogy három, egymástól látszólag eltérő színű hangszer közös színeit, effektusait meg tudták találni.

A 2006-ban íródott *Két Kosztolányi-dalt* ismét Herczenik Anna és Németh András adta elő. Kínálkozott az összevetés az Ave Mariával, melyben a zongorakíséret mindvégig egyfajta nyugodt háttér erejéig van jelen, míg a Kosztolányidalok kísérője igen nehéz feladatot kap, végig kamarapartnere a gyakran hangszeres indíttatású énekszólamnak. Rendkívül tetszik, ahogy Sári József a szöveget a zenei hangsúlyok különleges használatával értelmezi. A poétikus előadás szép pillanata volt az elsősorban instrumentális hangversenynek.

Vagy harminc évet töltöttem fuvolázással, igazán tudom, mik a hangszer nehézségei. Úgy tűnik, Ittzés nem tudja. Amit a *Hat koncertdarab* című, 1989 és 2011 között, szólófuvolára készült mű *Impetus* (Lendület, 2003) tételének előadásával művelt, az maga volt a technikai, zenei és mentális csoda. A regiszterek váltogatásának szinte akrobatikus megvalósítása, az elképesztően szélsőséges dinamika, a folyamatos zenei jelenlét, a hang szépsége, tartalmassága teljesen lenyűgözött. Szerző és előadó rendkívüli találkozásának lehet tanúja, aki ilyen előadást hall.

A Szervánszky Endre emlékének ajánlott *Valet* (Búcsú) 2001-ben, Bambergben készült, klarinétra és vonósnégyesre. A mű igazi Sári-névjegy: a kötött és szabad elemek egymás mellettisége, a régi zenei stílusok tökéletes ismerete, a hangszerek lehetőségeinek, színeinek teljes kihasználása, és a drámai feszültség megteremtésének képessége jellemzi. A mű befejezésének költőisége igazi lecsengése volt a nagyszerű estnek. Szűcs Péter klarinétművész nagyszerű reprezentánsa a hazai fiatal előadóművész gárdának, akárcsak a Krulik-Baksai-Tornyai-Zétényi vonósnégyes is. A *Valet* kiváló előadását Ittész Gergely precíz vezénylése is segítette.

FORRAI MIKLÓS HALÁLÁRA²

December elején találkoztam utoljára Forrai Miklós Tanár Úrral. A Budapesti Kórus régi és aktív tagjainak szűk kórus-családi körében ünnepelte 85. születésnapját, a kórus egykori próbatermében, a Vigadó épületében. Tanár Úr nem várta meg a köszöntőket, magához ragadta a kezdeményezést, régi, megszokott helyére, a kórus elé állt, s édesapjától örökölt, tömegeket mozgatni képes néptanítói alkatával mesélni kezdett. Kissé megtört fénnnyel, de annál nagyobb lelkesedéssel és szeretettel tallózott emlékeiben. Régi kórustagokra, iskola- és pályatársakra emlékezett, elemezte a Budapesti Kórusnak a magyar zenei életben betöltött, a hagyományokhoz kapcsolódó szerepét. Legtöbbször Bárdos Lajos nevét említette, aki 1941-ben, az akkor már 25 éves Palestrina és Cecília Kórus egyesítésével hozta létre a Budapesti Kórust.

Amikor 1948-ban Forrai Miklós lett a Budapesti Kórus karigazgatója, még volt remény a hagyományok töretlen folytatására, a politikai változások azonban más koncepciót jelöltek ki az együttes számára. Forrai nagyszerű taktikai érzékkel birkózott meg a kihívással, mindig képes volt kompromisszumokat kötni az oratóriumkultúra életben tartására. Műsorain a kötelezően előadandó, sokszor értékes műveket összekapcsolta az egyetemes zenetörténet nagy alkotásaival. Az Országos Filharmónia három, merőben más, de annál nagyobb egyéniségének, Lakatos Évának, Ferencsik Jánosnak és Forrai Miklósnak állandó szakmai együttműködése gyümölcsöző műsorpolitikát eredményezett.

Forrai munkamódszerét a legnagyobb igényesség jellemezte. Fontosnak tartotta a betanítandó művek ismertetését, elhelyezését a szerző életművében. Rendkívül szigorú volt, de pontosan ismerte kórusa hang- és koncentrációs

² Muzsika, 1999/2.

terhelhetőségét. Állandóan harcolt a hangverseny-repertoár beszűkülése ellen, folyamatosan fedezett fel új vagy ritkán elhangzó műveket, melyek némelyikét ma, néhány évtized múltán jószerivel újra fel lehetne fedezni. Közel háromszáz hangversenyt vezényelt a Budapesti Kórus élén. Hazai kortársai közül megszólaltatta Bárdos Lajos, Borgulya András, Dávid Gyula, Farkas Ferenc, Harmat Artúr, Kadosa Pál, Kazacsay Tibor, Lajtha László, Ránki György, Sári Tibor, Sárközy István, Sugár Rezső, Szabó Ferenc és Szelényi István oratorikus műveit. Ő mutatta be Magyarországon Honegger: Johanna a máglyán, valamint Orff: Carmina Burana és Catulli Carmina című alkotását, de dirigálta Barraud, Britten: Dallapiccola, Martin, Prokofjev, Sosztakovics és Walton kompozícióit is.

A nagy barokk és klasszikus oratóriumok előadása mellett Forrai számára Kodály életműve volt a legfontosabb. A Budapesti Kórus évi egy-egy a cappella-hangversenyén mindig hódolt Kodály szellemének.

És végül Liszt Ferenc... Aligha volt magyar művész, aki annyit tett Liszt zenéjéért, mint Forrai Miklós. A Krisztus-oratórium, a Misék mellett máig alig játszott műveket (Strassburgi harangok, Prométheusz-kantáta, Szent Kristóf-legenda, Zsoltárok) adott elő, és dirigált lemezre, melyekkel hat rangos, nemzetközi nagydíjat nyert. 1973-ban hatalmas harcok után végre újból életre kelthette a Liszt Társaságot, melynek 1991-ig látta le főtitkári tisztét.

47 éven át dolgozott a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanáraként, pedagógiai munkássága alkotói értékű. Kórusgyűjtemény-tankönyvei, az *Öt évszázad kórusa* és az *Ezer év kórusa* című alpművek fogalommal váltak a karénekesi köztudatban.

Eleven emlékként él bennem Állami Hangversenyzenekar-i tagságom egyik első koncertje. 1969 júniusában a Károlyi kertben Forrai Miklós Haydn: Évszakok című oratóriumát dirigálta. Karakterábrázoló ereje felejthetetlen marad számomra.

Számtalan közös fényképet őrzök, melyek a Budapesti Kórus évi közgyűlésein készültek, s mára ereklyévé váltak. Köszönettel tisztelettel búcsúzom Tanár Úrtól a Budapesti Kórus tagjai nevében is.

Antal Mátyás,
a Budapesti Kórus karigazgatója

ANTAL MÁTYÁS FELVÉTELEIBŐL

Capriccio - Antal Mátyás - 2021.01.24. (52:39)

A Capriccio 2021. január 24-i vendége Antal Mátyás karmester, aki a Miskolci Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója volt.

Antal Mátyás: "Lehetsz diktatórikus, de csak akkor, ha megtartasz bizonyos emberséget" (58:24)

Az enyhe katarzis vendége Antal Mátyás Liszt Ferenc- és Bartók-Pásztory-díjas fuvolaművész, karmester.

🎵 Till Eulenspiegel mint ars poetica és ihletforrás;

🎵 mit kell tudnia ma egy karmesternek?

🎵 milyen volt Kocsis Zoltánnal dolgozni?

🎵 valóban utálják egymást a karmesterek?

🎵 merre tart ma a világ egy zenész szemével?

Enyhe katarzis Szatmári Róberttel minden hétfőn 21h-tól 22h-ig a radiocafén.

Benedictus es Domine (6:25)

Siralmas nékem (4:51)

Agnus Dei (6:25)

Among the Crowd, at Kodály's Catafalque (7:07)

The Meditation of Altades (5:04)

Shalom Israel (3:23)

Snapshots from Kalevala There was indeed a pile of ashes (2:33)

Split up, Cataract! (6:38)

Ilmarinen - Based on lines from the Kalevala - Hey, ho (1:36)

Oh dawn, dawn (3:54)

© 2001 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Pars Prima: Chorus. Kyrie eleison (5:44)

Pars Secunda: 18. Pilatus. (4:29)

Pars Secunda: 26. Pilatus. (2:04)

Pars Secunda: 33. Chorus. Tune ergo apprehendit... (2:26)

Pars Secunda: 34. Pilatus. Ecce adduco vobis..., 35. Evangelista. Exivit Jesus portans... (4:03)

© 2009 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Teljes lejátszási lista megtekintése (21 felvétel)

© 2011 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Zuglói Filharmonikusok / Mátyás Antal - Rossini: Stabat Mater: Cujus animam, Amen
(11.54)

Zuglói Filharmonikusok / Mátyás Antal - E. Szervánszky: 6 Orchesterstücke: VI. (2:54)

Zuglói Filharmonikusok / Mátyás Antal: Respighi: I pini della Via Appia (5:05)

A JUBILEUMI KONCERT KÉPEI

